

METİN ÖNAL MENGÜŞOĞLU: HAYATI-SANATI-DÜŞÜNCE DÜNYASI*

Ferhat ÇİFTÇİ**

1.Hayati ve Eserleri

Metin Önal Mengüşoğlu, 1947 yılında Elazığ'da doğar. Babasının demiryollarında çalışmasından ötürü çocukluk ve ilk gençlik yılları Elazığ, Malatya, Diyarbakır gibi illerde geçer. İlk ve orta öğrenimini Malatya ve Diyarbakır'da tamamlayan Mengüşoğlu, 1978 yılında İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinden mezun olur. Vermek istediği düşünsel mücadeleden dolayı diplomasını kullanmamayı tercih eden şair/yazar, “diplomalarını yırtan şair” olarak anılır. İlk şiiri, lise yıllarındaki lise dergisi ve kendisinin çıkardığı dergide yayımlanan manzumeler sayılmazsa, 1964 yılında haftalık Yeni İstiklal gazetesinin sanat sayfasında yayımlanır (Mengüşoğlu, 2012b: 19). Dal, Çile (Malatya, 1963-64, 3'er sayı) ve Kelime (İstanbul 1973, Bursa 1986, 16 sayı) dergilerini çıkarır (Tasfiye, 2011: 3). Elli yılı aşkın bir sanat ve düşünce dünyasına sahip olan Mengüşoğlu, birçok kitabının yanında, geçmişten bugüne çeşitli yayınlarda şiir ve düşüncelerini yayımlamış, konferanslar vermiş ve daha birçok organizasyon içerisinde bulunmuş bir şahsiyettir. Verdiği eserlerden hareketle şair, yazar ve düşünür olarak görülen Mengüşoğlu, halen Bursa'da yaşamakta olup fikir ve sanat faaliyetlerine devam etmektedir.

Edebiyat ve düşünce dünyasına birçok türde eser veren Mengüşoğlu, farklı zamanlarda olmak üzere birçok şiir, roman, öykü ve düşünce kitabına imza atmıştır. Yazarlık hayatında edebi tür farklılığını, insana birçok boyutuyla hitap etmekten dolayı anlamsız bulan Mengüşoğlu, bu türleri bir bütün olarak görme eğilimindedir. Eserleri kronolojik olarak şöyledir:

- 1- Gavur Kayırcılar, hikaye, 1973
- 2- Ben Asyalı Bir Ozan, şiir, 1983
- 3- Çamurlu Bir Irmak, şiir, 1986
- 4- Dr. S., öykü, 1987
- 5- Hayatımın Bahanesi, şiir, 1995
- 6- Ağabeyime Mektuplar, deneme, 1995
- 7- Düşünmek Farzdır, inceleme, 1995
- 8- Yerler Mühürlendi, roman, 1996
- 9- Seveda Söze Dönüşmez, şiir, 1998

* Bu tebliğ, düşünce ve sanat dünyasının usta isimlerinden Metin Önal Mengüşoğlu'nu genel olarak tanıtmayı amaçlamaktadır. Bu bakımdan eserlerinde hedeflenen ve ortaya çıkan geniş, tematik, düşünsel çeşitliliği tam olarak yansıtmayıp tanıtıcı bir sınırlılığa sahiptir.

** Muş Alparslan Üniversitesi, Okutman.

- 10-Kimliğin Fotoğrafsız Yaprağı, deneme, 1998
- 11-Havada Bulut Var, deneme, 1999
- 12-Harpüt Şehrengizi, anı, yerel tarih, (TYB tarafından 2000 yılının “Şehir Kitapları” alanında en iyi eser ödülü), 2000.
- 13-Vahiy ve Sanat, inceleme, 2004
- 14-Müstesna Şair Mehmed Akif Ersoy, inceleme, 2007
- 15-Öptüm Kara Gözlerinden, deneme, 2007
- 16-İstanbul Hikayeleri, hikaye, 2007
- 17-Zihni Karışıklar İçin Alışkanlık Reçetesi, deneme, 2008
- 18-Bilge Terzi M. Sait Çekmegil, inceleme, 2009
- 19-Bıçağa Basar Gibi, şiir, 2010
- 20-Endülüs/Espana Müsülmana, şiir, 2011
- 21-Bir Kelime Mesafesi, inceleme, 2012
- 22-Kalbim Mühürlenmeden, söyleşi, soruşturma, 2012
- 23-Mağrur Öfke: Necip Fazıl, inceleme, 2014
- 24-Anladıkça Artan, inceleme, 2014

2. Sanat/Edebiyat Anlayışı ve Düşünce Dünyası

Metin Önal Mengüşoğlu’nun sanat ve düşünce dünyasına sunduğu katkı oldukça önemlidir. Şiir, roman, öykü ve düşünce kitaplarında ortaya çıkan yaklaşımın tutarlı bir şekilde geçmişten bu yana kendini koruduğu ve kendisine edebiyat ve düşünce dünyasında ağabeylik/usta edebiyatçı rolü sunduğu görülmektedir. Halen aktif düşünsel/sanatsal bir üretim içerisinde olan Mengüşoğlu, edebiyat ve düşünce çevrelerinin araştırma ve inceleme konusu olmuş, hakkında çeşitli eserler verilmiş ve kendisine sanat-edebiyat-din bağlamında birçok atıfta bulunulmuştur. Özellikle eserlerindeki İslami vurgu, yapıcı eleştiri, ana belirleyen olarak vahyi muhteva Mengüşoğlu düşüncesinde dikkat çeken unsurlardır.

Asım Öz’ün Mengüşoğlu hakkındaki şu ifadeleri, onun eserlerinde ortaya koymaya çalıştığı yaklaşımı gözler önüne sermektedir:

“Mengüşoğlu’nun dünyasını anlamanın yolu şu üç güzergâhtan geçer: İlki akleden bir mümin olarak bütün düşünsel, siyasal mirası ile içinde yaşadığı sosyal çevre ve bu çevrenin eleştiriyi ibadet bilinci ile merkeze alan değer hükümleri. Bununla bağlantılı olarak onun düşüncesine onun düşüncesine etki eden ve katkı sunan yazar ve eserler. Bu ikisinin ışığında düşünce ve edebiyat dünyasının tam bir analizi” (2011: 17).

Mengüşoğlu’nun öykülerini inceleyen Süleyman Ceran’ın ifadeleri de tanıtıcı bir rol üstlenmektedir:

“Türkiye’de İslamcılık düşüncesinin, edebiyatta ise derdin ve mesajın öncü isimlerinden liseden beri yazılarını ülke insanıyla paylaşmış bir entelektüel olduğunu, Kelime dergisi gibi girişimleriyle de mücadele insanı olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz” (2011: 25);

“O, ‘Asyalı Ozan’ namıyla en çok şiirleriyle tanınmış, *Düşünmek Farzdır* gibi eserleriyle çarpmış, sarsmış, *Vahiy* ve *Sanat* gibi çalışmalarıyla da derin boşlukları doldurmaya girişmiş önemli bir muharrirdir. Türkiye’de yaşayan ve kendini İslami kimlikle ifade eden hiç kimse ona bîgane kalamaz ve pek çoğumuz üzerinde helalleşmeyi bekleyen bir hak taşımaktadır” (2011: 28).

Ayrıca Ahmet Örs’ün “Yorgun Yoldaşların Yılmaz Savunucusu” adlı şiiri, Mengüşoğlu sanatının ve düşüncesinin boyutlarını ve kaynaştırdığı muhtevayı göstermektedir:

*“bir gece yarısında karşımıza çıkan
yolumuza ufku mu aydınlık meşalesi olarak
cemaleddin abduh ve şeraiti
belki biraz veysel biraz nâbi
biraz tolstoy biraz necip fazıl
epeyce âkif
ve en nihayet kendi sesi
karayağz sesi tok sesi gür sesi
acının anadolunun ve hakkın
harputun mengüceğin
yürüyor işte
yorgun yoldaşların
yılmaz savaştısı”* (2011: 2).

Sanat ve düşüncede ortaya koyduğu yaklaşımlarla tam bir orijinallik peşinde olan Mengüşoğlu’nun, eserlerinde içsel bir uyumluluk ve bütünlüğün dışsal olanı da değiştirip kendine benzetecek bir güce sahip olduğu ön plana çıkmaktadır. Bu tarz bir yaklaşımdan dolayı eserlerinde “tanım-tahlil-tenkit” üçlüsüne kopmaz unsurlar olarak yaklaşıldığı ve bunları tersinden alınca da düşünsel tutarlılığın ortaya çıkacağı fikri hâkimdir. Eserlerine dikkatle bakıldığında, Mengüşoğlu sözlüğünde asli kavramın İslam düşüncesi olarak ön plana çıktığı, buna ulaşmak için de “vahiy, tevhid, akıl, rey, düşünce, sanat, tenkit, özeleştir, medeniyet, hikmet, fitrat” gibi kavramları irdelediği düşünsel bir toplam söz konusudur.

2.1. Sanat Anlayışının ve Düşünce Dünyasının Kökleri

İnsanların ortaya koyduğu başarıların ardında önemli bazı zamanlar, şahsiyetler ve durumların olduğu görülmektedir. İlk eğitimin verildiği aile, çevre ve bunları daha anlamlı bir çerçeveye oturtan okuma süreçleri şahsiyetlerin başarılarının arkasında yatan önemli etmenler olarak göze çarpar. Mengüşoğlu’nun eserlerinde ön plana çıkan düşünsel tavrın ve esprinin aileden başlayarak yaşadığı çağın evrensel meselelerine dek uzandığı görülür. Bu geniş katmanlı malzemenin sanatçı hassasiyeti ve dikkatiyle, bilgi ve düşünceni kıymetini bilme, adil ve hakkaniyetli bir yaşam mücadelesine dayandığı

görülmektedir. Bu açıdan Mengüşoğlu, sanat ve düşüncesinin kökleriyle olan bağlantısını önemsemekte ve sürekli denetleyici, eleştirel/özeleştirel tavrı sürdürmektedir. Bu tutumunu Asım Öz, sanat ve düşüncesinin köklerine işaret ettiği “temel koyucu bütünlük” kavramsallaştırmasıyla anlamaya çalışır (2011: 16). Bu kavramın Mengüşoğlu fikriyatının köklerine ilişkin önemli bir belirleme olduğu açıktır. Çünkü Mengüşoğlu, sanatın da düşüncenin de temelsiz olamayacağı ve ortaya koyma biçimlerinden sonucuna dek bu temelle çelişmesi gerektiği inancını taşımaktadır.

Mengüşoğlu’nun sanat ve düşünce dünyasının köklerine eğildiğimizde en önemli durumun/kavramın din faktörü olduğu genel bir sonuç olarak karşımıza çıkar. Bu durumun niteliksel karşılığının daha çok dini anlama ve aktarmak konusunda gösterdiği esaslılıkla ortaya koyduğu görülür. Söz konusu esaslılığı, hakikatin gerçek adresi olarak gördüğü vahiy/Kur’an’dan aldığı dikkatlerden kaçmaz. Mengüşoğlu’nun şu sözü, duruma açıklamaktadır: “Şiirim, sanatım ve hayatım benim için dinimin kaynağından beslenirse, sahip çıkacağım eserlerim olurlar. (2012b: 21)

Mengüşoğlu’nun bu tutum ve dikkatini ortaya koyduğu bütün eserlerde görmek mümkündür. Verdiği bir röportajda ilk dönemlerindeki düşünsel ve sanatsal çabanın kaynağına ilişkin kendisine yöneltilen “nereden geliyordu bu heyecan?” sorusuna, “ben Müslüman’ım” cevabını verir (2012b: 21). Şiirlerindeki muhtevanın da buna işaret ettiği birçok örnekte görülür. “Ben Ozanım” şiirindeki kaygının Şuara suresinde karşımıza çıkan şair tiplemesini betimlediği görülür:

*“Ben ozanım
söylerim
söylerim yapmadığım şeyleri
bilmediğim kimseleri överim
hiç öpmediğim ellere saygı
bendedir hiç okşamadığım yüzlere sevgi”* (1997: 28).

Eserlerine temel teşkil eden din/vahiy/Kur’an faktörünün yanında; insani/fitri bir çerçevede meşruiyet atfettiği halk düşüncesi, sanatı, hikmetini de görmek mümkündür:

“...Türküler ki toprağında dilin de sözlü ve canlı belgeleri. Toprağın ve dilin arşiv dosyası. ... Tarihin atardamarı. ...Halkın kalp atışları.... Hafızalarda, bilinçaltında kemale ere ere bugünlere ulaşan sevdâ, kavga, marifet ve sanatımızın anonim mübeşşirleri ...” (2011b: 63).

Bunlarla birlikte özellikle ilk gençlik yıllarında beraber hareket ettiği ve yetişmesinde büyük katkısı olduğunu dillendirmekten hiç geri kalmadığı Malatya Ekolü bünyesinde yücelttiği Ebu Hanife düşüncesi ve Bilge Terzi olarak gördüğü M. Said Çekmegil* oldukça önem taşımaktadır. Ayrıca İslam

* Metin Önal Mengüşoğlu’nun bu şahsiyetler üzerine bağımsız kitapları yayımlanmıştır.

coğrafyasında önemli bir etki oluşturan entelektüel şahsiyetler ve Türkiye’de siyaset, sanat ve düşüncenin önemli aktörleri olarak ön plana çıkan Mehmed Akif Ersoy*, Necip Fazıl*, Sezai Karakoç, Mengüşoğlu düşüncesinin ve sanatın yelpazesinde önemli bir yer tutmaktadır. Tabii ki şair/yazar, bu şahsiyetleri bütün boyutlarıyla kabullenmemektedir. Fakat bunlardan beslendiğini, kendisini aynı çevrimin bir şahsiyeti olarak gördüğünü de birçok yerde dile getirmektedir. Batılı şahsiyetleri de düşünsel çabadan ötürü önemseyen Mengüşoğlu, bu düşünürlerin aktardıklarının vahiyle tutarlılığını yoklayarak önemseyen görülür.

Düşünce dünyasını şekillendiren M. Said Çekmegil öncülüğündeki Malatya Fikir Kulübü ve oradaki yaşantısından bir kesiti “Terziler İçin” şiirinde görürüz:

*“oturdunuz
başka oturanlarda vardı her yanınızda
vardı kuşkusuz
küçük terziler dükkanında sehparın
ayakları düzgün sırtı kalabalıktır
oturup oyalandınız bu eşyalarla
eğlemek için değil
ayılmak için” (1997: 72).*

“Bilge Terzi” şiirinde Mehmet Said Çekmegil, “hayat gömleğine yeni modeller biçen” şeklinde resmedilirken (2010b: 54); “Necip Fazıl” şiirinde Necip Fazıl’a “Araba devrilmedi, o tekerlek yürüyor” şeklinde seslenilir (2010b: 83).

Şairin birçok eserinde düşünce ve sanat dünyasından beslendiği kaynakları görmek mümkündür. Yaşadığı topraklara büyük bir bağlılıkla yaklaşan Mengüşoğlu, güçlü bir gözlem eşliğinde yerli unsurları analiz süzgecinden geçirmekte ve insan/fitrat merkezli bir düşünsel bütüne varmaktadır. Bu anlamda insan malzemesinin Mengüşoğlu düşüncesinin önemli kaynaklarından biri olduğu söylenebilir. “Yurdumuz Taşra” şiirindeki şu dizeler, çocukluk yıllarındaki gözlemlerini yansıtır:

*“Mahalle camisine alışıyorum ardından
Boynuma asılı torbada elifbe cüzü
Okuyorum Ebced’i en gizemli dua yerine
Şeytan uzanmıyor artık boynumun kavaklarına” (1997: 15).*

“Delinmiş Bir Kozada Yaşamak” şiirinde de otobiyografik izlere rastlanır:

*“Orada
kara bir vagona yaşamıştık aylarca
gübre ve küsbe kokuyordu her yanımız
ağzı sürekli köpüren lokomotifin
keyfine emanetti canımız” (1997: 20).*

2.2. Eserlerinde Ortaya Çıkan Sanatsal ve Düşünsel Özellikler

Mengüsoğlu'nun eserlerine bakıldığında birçok başlık altında içerik analizini yapmanın mümkün olduğu görülür. Bu tebliğde, özellikle ön plana çıktığı düşünülen sanatsal ve düşünsel özellikler aşağıdaki başlıklar altında incelenmiştir.

2.2.1. Vahye Müstenit, Tevhide Ram Olmak

Mengüsoğlu'nun düşünce ve sanat dünyasının köklerine işaret edilirken eserlerindeki en çarpıcı boyutun dini hassasiyet olduğu görülür. Şair/yazar, dini düşüncenin vahye yaslı bir şekilde üretilmesi ve yaşamsal alanın hemen hemen her boyutunda temel teşkil etmesi gerektiği inancına sahiptir. Eserlerinde de dile getirdiği üzere bundan kaçınmanın veya bilmeyerek de olsa bu gereklilik dışında bir eylem içerisinde olunmasının büyük bir hata olduğu savunulur. Ona göre din, fitrat temelli bir meşruiyet alanıdır ve insanın bu meşruiyetten hareketle ortaya koyacağı kendinden unsurlar da bu özü dikkate alması gerektiği bakımından kıymetlidir. Bunun anlaşılması içinde dışsal tehlikelerin farkında olmak kadar içsel bir uyanış ve eleştiriye de ihtiyaç vardır. Bu şekilde vahye yaslanarak insanın iyi ve kötüye temayülünün farkında olarak her türlü yozlaşmanın bertaraf edilmesini savunur.

Şair'in "Dünya ile Birlikte Dönüyorum" şiirindeki şu dizeler tevhidi duruşunu gözler önüne sermektedir:

*"Muskalara inanmam, tütsülere, üfürüklere
doktorlara da inanmam
yalnız, yapayalnızken, çok gizli dualar belki
suratı dere yatağına döndüren sular da değil elbet
tek başına, bir tek gözyaşı damlası belki
bunlardan biri olmalı benim umarım
bir de beni her türlü örtüye karşı uyan ayetler"* (1997: 59).

Görüldüğü gibi, geleneksel, çarpık inançlara olan mesafesinin, söz konusu dizelerdeki bağlamıyla bilimselliğe de olduğu açıktır. Her ikisine yönelik tehlikenin farkında olan yazar, itici gücü vahye yaslanarak bulmaktadır. Tek başına kendisi, ona sorumluluğu hatırlatan ayetler ve bu şekilde içine girdiği muhasebe ile vahyi içselleştirmeyi bu dizelerden okumak mümkündür.

Mengüsoğlu'nun yaşam ve insan modelini belirleyen ana etmen olarak vahyi gördüğü açıktır. Vahiyle uyuşacak her türlü ayrıntıyı, bu şekilde özle irtibatlı kılmanın ancak mümkün olduğu görüşüne sahiptir. Bu açıdan birçok yaşam biçimine karşı mesafeli bir duruş sergiler. Dervişçe bir yaşam tarzına yönelik eleştirel tutumunda olduğu gibi Peygamber'in yaşam modelini ön plana çıkarır ve bu yaşam tarzının "muttaki mümin davetiyesi" olduğunu söyler (1999: 141). "Müslümanın kimliği kelime-i tevhid'dir. ...Tevhid kulun kula kulluğuna karşı bir manifestodur" (1999: 100) sözleri de vahyi gerekçelerle dillendirilmiştir. Mengüsoğlu, hem dışsal bilgiye karşı hem de dinin iç-teknik

meselelerinde dahi bu tutumuyla bir tutarlılık peşindedir. Ona göre “Din ancak vahye müstenid olandır, ona nisbet edilendir” (1999: 117).

Görüldüğü gibi, her meselenin başvuru kaynağı olarak beliren vahiy/tevhidi düşünce, Mengüşoğlu eserlerinde ana belirleyen olarak karşımıza çıkmaktadır.

2.2.2. “Düşünmek Farzdır”

İlk gençlik yıllarında okuduğu Mısırlı düşünür Said Ramazan’dan etkilenerek Türkiye okuruna “Düşünmek farzdır” şeklinde seslenen Mengüşoğlu, âdeti olduğu üzere, insanların zihinlerinde soru işaretleri bırakmak istemektedir. Birçok ayetle ilişkilendirerek bu yargıyı savunan Mengüşoğlu (2010a: 118), bunun emek ve çaba gerektiren bir durum olduğunun farkındadır. Öyle ki insan olmayı, düşünmek için öncelikle imkân olarak görüp devamını getirmeyi ve hatta niteliksel bir duruma ulaşmayı da sorumluluk olarak görmektedir. Bu açıdan verili olanın hakkını vermek, onu en güzel şekilde karşılamak gerektiğini savunur: “İnsan yaratılmış olmak, evet bir ayrıcalıktır. Düşünen insan olmak daha önemli bir ayrıcalıktır. Ancak doğru düşünmek, en yüce, en onurlu ayrıcalıktır” (2010a: 119).

Mengüşoğlu, düşünce kavramı üzerine şu analizi yapar: “Düşünce ne demektir, onu bir hatırlayalım önce. Neremizle ne yapmaktır, nasıl yapmaktır düşünce? Bir tür ölçüm, biçim, tartım işlemidir diyebilir miyiz? Bir muhakeme işi, bir hükme, bir hikmete varma çabası. Terazileme eylemi. Terazinin iki kefesini dengeleme uğraşısı” (2008: 14). Görüldüğü gibi bunun farz olarak belirlenmesinden önce analiz edilerek bir tür zihinsel uyumu kurmak istemektedir. Bu terazileme eyleminin zihnin işlerlik kazanması ve bir anlam oluşturmaya gerektiği üzerine söz konusu edildiği görülür. İmkân olarak düşünebilme eylemi, rehberlik etmesi açısından kendisine ulaştırılmış olan vahiy ve bu süreci tamamlayarak sorumluluk bilincine varması bir bütün olarak ortaya çıkmaktadır. Bu açıdan düşünebilme eyleminin zorunluluğuna işaret eden bu yaklaşım oldukça önem kazanmaktadır. Farz olarak zihinlerde yer etmiş ibadetlerin içeriğini genişleten ve onları da aşan daha üst bir kurgu açısından bu yargıyı ileri sürülmektedir. Bunun içindir ki “Düşünce insanın ayırt edici vasfıdır. İnsanın şeref belgesidir, insanın kudsi cephesidir” (2008: 17) demektedir.

Mengüşoğlu, yüzlerce yıldan beri temel akidesini vahyi perspektifle akla dayandırmayan İslam âleminin, muhakkik bir zihin yerine edilgenliği tercih ettiğini ve böylece “tefekür ve içtihadın iyileştirici ve yenileyici eczasından uzak durduğunu söyler (2008: 21). Bu yaklaşımda da söz konusu gerekliliğin yerine getirilmemesinin yaptığı tahribata vurgu söz konusudur. Dolayısıyla bireysel bir eylem olarak gerçekleşen düşünce eyleminin varılacak olan toplumsal düşünmenin olmazsa olmazı olduğu ve toplumsal yıkımı engellemek için büyük bir öneme sahip olduğu savunulur.

2.2.3. Değer Odaklılık

Eserlerinde insanın mutlak menfaati olan öte dünya kazancının ön plana çıktığı, buna ulaşmak için yapılması gerekenlerin işaret edildiği görülür. Bu açıdan insan odaklı bir sanat anlayışını savunan Mengüşoğlu, bunun dışındaki yönelimleri doğru bulmaz. Sanat eserinin yüzünün insana dönük olduğunu savunan yazar (2012b: 60), ona iletilmesi gereken gerçeği hep ön planda tutar. “Beni her zaman ve her şeyden önce ne yazdığım ilgilendirmiştir, neler söylediğim, niçin söylediğim ilgilendirmiştir” (2012b: 36) diyerek yazma amacı hakkında ipuçlarını ortaya koyan Mengüşoğlu, eserlerini insani faydayı gözetken bir bakış açısıyla ele aldığını göstermektedir.

Eserlerinde ortaya çıkan bu insan ve fayda merkezçiliğinde, Mehmed Akif’in “Sözüm odun gibi olsun / Hakikat olsun tek” ilkesini benimsediğini söyler (1995b: 33). Şiir ve şuur kavramlarının doğrudan ilgili olduğunu belirten Mengüşoğlu (2012b: 50), şiir için mesajsızlığın mümkün olmadığını söyler: “Her şiir bir mesaj iletiyordur” (2012b: 28). Bu hassasiyetten yoksun olan eserin nitelik arayışının boşa çıktığı fikrini savunur ve öncelenmesi gerekenin insan ve İslam odaklılık olduğunu ortaya koyar: “Adımı Müslümanların hizzasına yazsınlar yeter ki, sanatımdaki zafiyetin gösterilmesi sevindirir beni” (2012b: 43).

2.2.4. Yerel Karşılık Evrensel Bütünlük

Mengüşoğlu’nun sanat ve düşüncesinde yerli unsurlardan hareketle evrensel bir bütünlük söz konusudur. Bunların birbiriyle uyumlu bir durum oluşturduğu ve insani olanın meşru bir planda kendi rengini, biçimini estetik bir boyut olarak ortaya koyduğu fikri hâkimdir. İnsanı fitri planda değerlendirerek yerelliğin meşruiyetini vahyi ölçülerle belirleyen Mengüşoğlu, vahyin evrensel uzamıyla da bütün bir insanlık anlayışına yaslanmaya çalışır. Eserlerinde yaşamından, doğup büyüdüğü hatıralarla dolu mekânlardan, mücadele verdiği kentlerden bahsederken yerel dokunun iyi bir gözlem eşliğinde sunulduğu görülür. Bu dokunun okuyucuya verdiği edebi tat, düşünsel bir kazanıma dönüşür ve okuyucu bu sayede Allah karşısında sorumlu bir varlık olduğunu hatırlar. Özellikle Harput Şehrengizi, Öptüm Kara Gözlerinden adlı eserlerinde bu durum daha belirgindir. Yaşamsal olanın fikri olanla bütünleşmesinin getirdiği bu bilinç durumu, eşyayla kurulan doğal ilişkiyi anlamlı bir okumaya ulaştırır. Harput yöresi, maniler, türküler, trenler gibi birçok unsurun yaşam sevinci ve en nihayetinde yaşam bilincine işaret ettiği açıktır. Bu nedenle Mengüşoğlu düşünce ve sanatının en önemli özelliklerinden birinin yerel karşılığın vahyi /fitri çerçevede evrensel bir bütünlüğe denk geldiğini söylemek mümkündür.

Yukarıdaki bağlam doğrultusunda “Yurdumuz Taşra” şiirinde geçen “Yurdum, kehribar renkli toprağım, taşram” (1997: 15) dizesiyle yerli estetik dokunuşlar ortaya koyan şair, “Otel” şiirinde ise “Dünya benim en büyük otelim” der (1997: 11). Bu açıdan Asım Öz’ün “Usûl ve Esas: Düalist Mantığın

Ötesi Örfün İhyası” (2011: 16) başlığının Mengüşoğlu düşüncesi için önemi büyüktür. Mengüşoğlu, bu bütünlük fikrini “Bıçağa Basar Gibi” şiir kitabının başındaki ithafta da ortaya koyar:

“Harput toprağında doğduğum vakit kulağıma ilk ezanı babam fısıldamış. Ardından anneannemin okuduğu bir ilahi değdi işitme organıma: Adın senin Gaffar iken/Ayb örtücü Settar iken/Ey Allah’ım sen var iken/Ya ben kime yalvarayım?” Sonra ümmi dedemin ağzındaki gazel türkünün dizeleri titretti yüreğimi: “Zülfün görenlerin hep, bahtı siyah olurmuş/tek zülfünü göreydim, bahtım siyah olaydı” (2010: 7).

Mengüşoğlu, Ben Asyalı Bir Ozan adlı ilk şiir kitabında ortaya koymaya çalıştığı Asyalılıkla savunduğu düşünceyi, karşı bir coğrafya olarak zihinlerimizde yer eden Endülüs’le devam ettirir. Bu açıdan İslami düşüncenin savunusu anlamında yerelliği aşan ve ilahi hitabın gereği olarak farklı coğrafyaları birleyen bir tutumun bizleri karşıladığını söylemek mümkündür. Mengüşoğlu, Endülüs/Espana Müsülmana şiir kitabıyla İslam medeniyetinin bu önemli merkezini ve ortaya konan düşünsel değeri tematik bütünlük/bağ içerisinde yoklamaya çalışır. Toplumsal yenilgiyi ve yeniden toparlanmayı ilahi kanun (sünnetullah) çerçevesinde vahyi, evrensel bakış açısıyla ele alır:

“Endülüs aç bağrını
Meleklerin eli degecek alnına artık
Dağıtacaklar ağrını
Bu esinti insan soluğudur
Rüzgâr değil
Değiştir hayallerini
İnsana kani ol, rüzgârı aldanma
Hatırla ve tekrar et:
“Yoktur Allah’tan gayrı tanrı
O’dur mülkün sahibi
Ömrün sahibi
Endülüs aç bağrını
Utanma
Yoğunlaştır çağrını
Ümmettir bu emanetin hamili
Ümmettir insanların kâmili
Vah Endülüs vah!
Ve Lâ galibe illa Allah!” (2011a: 17).

2.3.5. Sanat/Düşünce/Eylem Birliği

İnsanın asli çabasını, vahyi buyruğun yerine getirilmesi olarak gören bir anlayışın sanat, düşünce ve hayat arasındaki kopukluğa müsamaha göstermesi beklenemez. Her ne kadar sanat, derinlikli, özel bir bakış açısının ürünü olsa da

yaşamın diğer boyutlarıyla anlamlı bir bütüne kavuşmalıdır. Buna imkân tanıyan asli çaba, baskınlığı ortaya koyarak yapılacak olanların kendine göre şekillenmesini gerektirmektedir. Çünkü sanatçı, kul bilinci dışında bağımsız bir hareket alanının sahip değildir. En azından bu bağımsızlık Yaratıcı karşısında mümkün değildir.

Mengüşoğlu'nun eserlerine ve söylemine bakıldığında sanat, düşünce ve eylem arasında bir bütünlük fikrine varmak mümkündür. Asım Öz'ün işaret ettiği üzere Mengüşoğlu'nda "birbirini dışlamayan aksine pekiştiren düşünce ve sanat bütünlüğü" söz konusudur (2011: 16). Bu özelliği şair, "Sonradan Görmek" şiirinde de ortaya koyar:

*"Cebini değil keşke, insanın
zihnini zenginleştiren bir meslek
edinmiş olsaydım, diyorum
sözlük yazarı mı olsaydım
kelime oyuncakçısı mı yoksa
kurşun harfler döken bir dökümhanede
körükçü olmak da yeterdi belki (1997: 14).*

Bir sorumluluk hissi içerisinde sanatını icra eden ve düşüncelerinin çerçevesini çizen Mengüşoğlu, yaşama dair olumsuzluklardan haberli bir şekilde gerekli eylemci yöne işaret eder. Bunu "Bavulumdaki Yılan/Çamurlu Bir İrmak" şiirinde görürüz:

*"Hiçbir yere gitmiyorum
haberliyim dünyanın çamurlu bir ırmak gibi akışından
kimse çağırmasın beni
kendimi değiştirmeden hiçbir yere gitmiyorum" (1997: 23).*

Aynı şekilde bir röportajında şiirin masa başında da arazide de yazıldığını belirten Mengüşoğlu, ikincisini tercih ettiğini belirtir (Kuşçu, Sağlam, 2011: 7). Bu doğrultuda şiirinde sosyal, siyasal meseleleri de işlemekten geri durmaz. "Son Ali" şiirinde Filistin sorununu, Cenin mülteci kampında bir kalaycı dükkânında çalışan Son Ali'yle ortaya koymaya çalışır:

*"Kaç çatarım düşmanıma
Tanklarına taş çakarım
Ustam beni eve yollar
Küçük kızına bakarım
Adım Ali, Ramallah'tan
Cenin kampına sürüldüm
İşe giderken canlıydım
Dönüşte tel tel döküldüm" (2010b: 48).*

Mengüşoğlu'nun yazınsal türleri de bir arada değerlendirdiği ve insana ulaşma çabasında türlerin birliğini savunarak birçok farklı türde eserler verdiği görülür. Şair/yazarın sanat, düşünce, eylem birlikteliğini kanıtlayacak bir yakla-

şımı, İslami ilimler noktasında da ön plana çıkar. Biz Müslümanlar için doğru, meşru kullanımıyla her ilimin dini, her bilimin İslami olduğunu savunur. Ona göre matematik de fizik de İslami ve insanidir (2010a: 32). Bu bakış açısında da parçalayıcı tutuma karşı olan Mengüşoğlu, bütünsel bir bilgiyle İslami bir gaye peşinde olduğunu gösterir. Bu şekilde yaşamsal bütünlüğü sağlayacak bilginin özelleştirilerek bir alan içinde kısır bir duruma evrilmesinin önüne geçmek ister.

2.2.6. Eleştirel/Özeleştiril Tutum: “Tenkit ibadettir”

Mengüşoğlu'nun eserlerindeki orijinaliteyi sıcak tutan en önemli özelliklerden biri eleştirelliktir. Sanat ve düşünce dünyasının içe dönük eleştirel tavrını bütün eserlerinde görmek mümkündür. Bu eleştirelliğin, özeleştiriyile dengeleyici bir özellik göstererek kendini daha fazla haklı kıldığı söylenebilir. Özellikle eserlerinde ortaya koymak istediği insanın asli çabası, bu özeleştiril tutumdan dolayı oldukça inandırıcı bir boyuta sahip olur. Mengüşoğlu'nun tenkidi düşünceyi, kurucu ve sürekli olarak esaslar üzerinde sabit kılıcı bir muharrik güç olarak gördüğü açıktır.

İlk şiir kitabı “Ben Asyalı Bir Ozan”da yer alan “Cila Kül ve Kefen” şiirinde eleştirellik yeniden varlık bulma kaygısıyla ortaya konulmaktadır:

*“Bürün bürün başkalarının kefenine
Yaşa hep bir başkası olarak yaşa
Durmadan bir başkası olarak görün”* (1995a: 13).

Aynı şiir kitabının “Osman Bey” adlı şiirinde de varılmak istenen nihai çerçeve eleştirel bir tavırdan sonra çizilir:

*“Osman Bey Osman Bey
Yalnız ellerimiz kalsın açıkta
Sımsıkı tutuşalım el ele
Dilimizde tek marş, besmele
Kur'an'dan başlayalım* (1995 a: 18).

Şairin çarpık dindarlık anlayışını eleştirdiği “Simsar” şiirinde, eleştirinin tarihsel bir perspektif eşliğinde yapıldığı görülür:

*“Bir ellerinde anahtar
ve kelepçe diğer ellerinde
her çağın
maneviyat simsarları
geçtiler peştemallarında
karanlık şakırtılar
ve kırılmamış sakallarından sızan
kirli sulara”* (1997: 16).

Tarih kavramını ortaya koyduğu aşağıdaki dizelerde yapılması gerekeni de işaret ederek eleştirisini yapıcı kılar:

*“Okumalıyım evet kirli
ve temiz yapraklarıyla onu
en ağır bir ders olarak belki”* (1997: 39).

1995 tarihli deneme kitabı Ağabeyime Mektuplar’da eleştirelilik/özeleştirilik değişimin nişanesi için dilendirilir: “Bugün çevremizde olan kimi kardeşlerimize ve ne yalan söyleyeyim kendi yaşantıma bakarak yeni bir özeleştirelinin eşiğine geldiğimiz inancına varıyorum” (1995b: 20). Başka bir yerde Mengüşoğlu, şu önemli tespitte bulunur: “... birilerinin ya da bir kitlenin çukurda olduğunu, yani ezildiğini filan fark etmeden daha önemlisi, çukurdakinin çukura razı olup olmadığını fark etmektir. Ve yine diyorum ki ben yeryüzündeki adaletsizliklerin birçoğunda zulme uğrayanların, zulme liyakatini hesap etmeden geçmemeliyiz. Adalet terazisinin aynı kefesindedir çoğu zaman zulme uğrayanla zulmeden ...” (1995b: 27).

Mengüşoğlu’nun İslami kaygısı ve bu içeriden eleştirisi çoğu zaman şair/yazara yönelik bir sevimsizliğe de sebep olur. Bunu psikolojik ve sosyolojik dayanakları elbette ki söz konusudur. Fakat Mengüşoğlu’nun bu konuda geçmişten gelen bir tavır ve tutum içinde olduğu ve bunu bir sorumluluk bilinciyle yılmadan ortaya koyduğu görülmektedir. Sanat dünyası içerisinde bu tutumunun bir rahatsızlığa sebep olduğunu, tefekkür çevrelerinin ise aykırı üslubu olarak görüldüğünü belirtir (2014: 114). Bu açıdan Mengüşoğlu muhalif duruşun teorik dayanaklarını irdeler. Muhalefet kavramını, muvafakat (uyum gösterme/katılım) kavramıyla ele alıp ikili bir anlamlılık ortaya koymaya çalışır. Yazara göre muhalefetin zıddı iktidar değil, muvafakattır. Özellikle her iki kavramın da anlaşılması konusunda kavramsal/dilsel çarpıtmanın ortada olduğuna işaret edilir. Kur’an’dan bazı ayetlerle yersiz muhalifliğin bilgi temelli olmadığını, kurucu muhalifliğin ise bir meşruiyete sahip olduğu şeklinde izah eder (2014: 245-251). Başka bir açıdan da, İslami olana uyum göstermemenin muhaliflik olduğunu, dile getirdiği eleştirilerin genelde geleneksel düşünceye aykırı olmasından dolayı muhaliflikle yaftalandığını ortaya koyar:

“Evet ne yapacağız? Evvela muhalif olmayacağız. Muhalefet yok bize. Biz Allah’ın mutlak, her zaman ve zeminde hâkim iktidarının muvafıklarıyız. Başka muktedirler arayanlar muhaliflerdir” (2008: 133).

Görüldüğü gibi Mengüşoğlu, düşünsel konumlanmasını iyi sağlamış ve söylediklerini izah etmekten kaçınmayan bir şahsiyettir. Bu tutumuyla da düşünsel temellendirme ve delili önemseyen bir portre çizmektedir. Ayrıca bu tutumun taşıdığı risklerin ve olumsuzluğun da farkında olduğunu belirtmektedir. Bu açıdan “Ödevimiz yaranın kabuklarını kaldırmaktır” diyerek bu ödevi sevimsiz, acıtıcı bulma durumundan da kurtulamayacaklarını söyler ve ekler

“Bence yara acısın, gerekiyorsa halk ağlasın, yeter ki Hak ayağa kalsın, Hak kırılmasın.” (2008: 128).

Mengüşoğlu düşüncesinin en önemli özelliklerinden bir olan eleştirel tutumun başka bir ayırıcı vasfı daha bulunmaktadır. Genel geçer kabullerin ve retlerin karşılıklarının iyi yoklanmadan tutulması veya atılmasının doğru olmadığını savunur. Bu da düşünsel ve eleştirel yaklaşımından ileri gelmektedir. Bir tür tersinden eleştiriyse vitrine sunulanların ve ötekileştirilenlerin arkasında yatan başka çarpıklıklar olup olmadığını gösterme açısından bu oldukça önemlidir. Çünkü teşhir edilende dikkat edilmesi istenen yanlışlıkların tenzih edilenlerde olabilme ihtimali söz konusudur. Bu açıdan Mengüşoğlu düşüncesinin denetleyici mekanizması oldukça gelişkindir. Olumsuzlanan ve eleştiriden beri kılınarak öcüleştiren kavramları ve durumları net bir analize tabi tutmadan doğrunun bulunamayacağını ortaya koyar. İslam dünyasında bir Protestanlaşma tehlikesine işaret edenlere “Katolik veya Ortodoks ahlakı yaşayan ve güden kitlelerden haberli misiniz?” sorusunu yöneltir (2008: 40). Yine “din elden gidiyor” diyenlere “giden dinin Allah’ın dini olup olmadığını sorar (2008: 51). Bu örneklerde olduğu gibi, yönlendirici eleştirel tutumun da bir eleştiriye tabi tutularak tam bir analizle doğruluğunun ortaya konulmasını savunur.

2.2.7. Estetik Doz

Mengüşoğlu, sanatsal hissiyatını ortaya koyarken eserin gagesiz, bir şekle büründürülmeden, heva ve hevesle devam ettirilmesini doğru bulmaz. Bu açıdan Mengüşoğlu estetiğinde doz çok önemlidir. Duygu ve düşüncenin birbirini tamamladığı bu sanatsal yaklaşımda bir tür denge aranmaktadır. Şairin “Delinmiş Bir Kozada Yaşamak” şiirinde sanatsal, münzevi hissiyatının ön plana çıktığı dizeler, vahyi sorumlulukla kendine meşru bir yatak bulur.

*“Birden bire
geceyi kendi halinde bırakıp
sessizliği uyandırmadan
gündüzün en erken olduğu yerlere doğru
yürümek
koşmak istiyorum”* (1997: 19).

“Ağaçkakan” şiirinde de zorda kalan dostlarının halinden sanatsal eylemi ve rahatlığını sorgulayacak bir tavır içine girer:

*“Ben hayatın güzel boynunu okşarken
Dostlarım mahpuslarda unutulmuş
Taneleri kan pıhtısından oyulmuş
Sabır tesbihleri almalıyım onlara
Ellerimi dikenler üstünde bekletmeliyim
Hayatın deli rüzgârda kuruyan tuzuna
Aşkın yaralar hazırlamalıyım”* (1997: 45).

Oğlunun ölümüyle büyük bir düşünsel yoğunluk yaşayan Mengüşoğlu, hüznü meşru planda görüp duruma rıza göstermeyi de hakk telakki eder. Oğlunu yitirmiş bir babanın varlık ve yokluğa dair derin muhasebesi “Su Kıyısındaki Adam” şiirinde dizelere yansır. Referansı vahyi bir şahsiyet olan Hz. Yakub’dur:

*“Besbelli yüreği yanık bir baba
Evlat acısıyla Yakub’a sırdaş;
Ölümünden öteye tanık bir baba,
Kıyıda, tek تنها kalmıştı öyle (2010: 34).*

Mengüşoğlu’nun Yunus Emre ile ilgili değerlendirmelerinde de söz konusu edilen estetik dozun ön plana çıktığı görülür. Yunus Emre’yi var eden kültürel ortamın vahye müstenit bir İslami anlayıştan ziyade, kısmen heterodoks sayılabilecek bir sufi karakterli inanç atmosferine sahip olduğunu söyler (2012a: 53). Bu anlamda asli inanç ve kimlik duvarlarını yıkıp harap eden şiire hâkim metafizik ürpertiye doğru bulmaz. Yunus Emre’nin önemine işaret edilen açıklamalarının yanında, bu tutum ve yaklaşımla sanatın düşünsel köklerden beri olamayacağını da ifade etmekten geri durmaz.

2.2.8. Kulluk Bilincinin Bir Tezahürü: Şahsiyet Olma

Mengüşoğlu’nun özellikle Müslümanlardan istediği önemli vasıflardan biri şahsiyet olmadır. Çünkü geleneksel düşünceyle silikleşen öznel yapının fitri dayanakları söz konusudur ve Müslümanlar bu şekilde zenginliklerini ve değer üretebilirliklerini kaybetmektedirler. Ortak ilkelerde buluşma ve farklılıkları bir imkân olarak görme anlayışına dayanan bu düşüncenin insanın değerli bir varlık olmasıyla doğrudan ilişkisi söz konusudur.

Söz konusu bağlam dahilinde modern yaşamın problemlerinden yakını olarak yüceltilen geleneksel yaşamın bazı sıkıntılara sebep olduğunu savunur. Bu nedenle geleneksel aile tipine yönelik özlem duyma eğilimini söz konusu eder ve tarım toplumu ailelerinde aile büyüğünün otoritesini şahsiyet erozyonuna yol açmak şeklinde de okuma gereğini hisseder (2008: 100). Bu düşüncesiyle şahsiyet olmanın önemine işaret eden Mengüşoğlu, yaşama yön veren düşünsel boyutun ön plana çıkmasının imkânlarına odaklanır. Şu ifadeler onun bu konudaki hassasiyetini göstermektedir:

“Kavimler, kabileler, coğrafyalar arası tanışmalar, bilişmeler ve buluşmalar bizim yeryüzündeki hayatımızın mozayığını, kenar süsünü değiştirebilir; değiştirsın. Geliştirebilir; geliştirsın. Yine bu temaslar sonucu bedeviyetten medeniyete doğru ilerleme sağlanıyorsa, beşerilikten insaniliğe evrimle hızlanıyorsa maksat hasıl ediyor demektir. Temaslar fitri, ahlaki, insani kimlik tahribatına yol açar, insanları tektipleştirme yönünde bir sonuç doğurursa işte bu tehlikelidir.” (2008: 69).

Yukarıdaki düşüncelerden hareketle Mengüşoğlu’nun şahsiyet olma konusunda hem geleneksel olumsuzluklara hem de iktidar çevrelerinin baskın tutumlarına mesafeli olduğunu söylemek mümkündür. Bu açıdan birlik ve

beraberlik vurgusundaki şabloncu ve yanıltıcı mantığa karşı “zıtlıkların muhafazası” ve “sahiden tahammül”ü savunur ve toplumsal, siyasal kesimlerin hatalı başlangıçlarına, yanlış temellendirmelerine değinir (2008: 18).

2.2.9. Kelime ve Kavram/Kapsam Hassasiyeti

Mengüşoğlu'nun eserlerinde sıklıkla yaptığı üzere kelime ve kavram analiziyle bunların amaçladığı fikriyatın bir etüdüne varma eğilimi söz konusudur. Bu şekilde düşünsel bir tutarlılık ortaya koymaya çalışan Mengüşoğlu, bilinmeyenleri ortaya koymak, açıklamaktan çok yanlış bilinenleri düzeltmek ve kendi asli anlamları üzerinden çoğaltmak istemektedir. Şu sözü onun bu konudaki tutumunu açıklamaktadır: “Sözcükler doğru biçimde anlaşılır, kavramların ortak tanımlarına ulaşırsa iletişim olabildiğince kolaylaşır ve ortak bir kültür dilinden söz edilebilir” (1999: 102).

Dikkat edildiğinde inşa etmeye yönelik olan bu düşüncesinin altında ortak bir kültür diline vurgu söz konusudur. Bu ortak dilin karşında bozucu bir etki gösteren yabancı kavramların inanç dünyasına verdiği zararı birçok yerde dile getirmektedir. Özgürlük ve insan hakları konusunda farklı kaynakları esas almanın olumsuz sonuçlar doğuracağını ve bu konuda seküler düşüncenin kabullerinin İslami kabullerle çelişebileceğini bilmek gerektiği (2008: 92) şeklindeki ikazı bu hassasiyete önektir. Aşağıdaki ifadeleri de benzer bir okumaya sahiptir:

“Düşünüyorum da batının değerleri, çağdaş değerler, evrensel değerler diyerek insan hakları, demokrasi, laisizm, eşitlik gibi kavramlara itibar eden Müslümanlara şaşıyorum. Vahy'in diline aşına bir Mü'min, böylesine içi boş yahut pagan ilkeliliklerle dolu söylemlerin sarhoşluğuyla uysallaşır ve uyuklar mı hiç?” (2008: 28).

Mengüşoğlu, yukarıda söz konusu edilen yaklaşım çerçevesinde eserlerinde birçok defa kelime ve kavramlara yönelik bazı tanımlamalarda bulunur. Özellikle bazılarının oldukça dikkat çekici olduğunu söylemek mümkündür. Aşağıdaki ifadeler Mengüşoğlu'nun tanımlama biçimini ele veren örnekler olarak görülebilir:

“Mescit “her yer” demek iken mabet “tahsis edilmiş yer” anlamı taşır.” (2008: 64);

“Cehalet bilgi eksikliği değildir, bilmediğini bilmeme tekebbürüdür. (2008: 68).

“Cehaleti öteden beri çok boyutlu düşünmüşümdür. Bilmemek biçimindeki yapay ve eksik tanımına pek rağbet etmemişimdir”(1999: 42).

Daha önce belirtildiği üzere Mengüşoğlu, alışılmış kalıpları zorlayarak bir tür düşünce takibi peşindedir. Kelime ve kavramlara yönelik tanım, analiz örneklerine farklı açılardan bakılması gerektiği fikrini de eklemek gerekir.

Seyyid Hüseyin Nasr'ın İslam düşüncesi konusundaki fikirlerine eleştirel bir şekilde yaklaşan Mengüşoğlu, “Sahabeyi düşünür olarak göremez miyiz?” diye sorgulayıcı bir dil geliştirir. Aynı şekilde Şafi'yi, Numan bin Sabit'i atlamanın ne anlama geleceğini haklı olarak yoklar (2008: 29-35). Başka bir yerde de İslam'ın bazı hukuki durumlarının değişimini savunan modern yorumlara karşı, hukuk'un hak'tan geldiğini, Hak'ın ise Allah olduğunu söyleyerek yapılan yanlışlığa işaret eder (2008: 56). Devamında “selef âlimleri beşerin anlayış ve düşüncesine terk edilen alanı Vahy'in de işaretine uyararak hukuk değil, fıkıh diye isimlendirdiği” hatırlatmasında bulunur (2008: 56).

Bu açıklamalarıyla kelime ve kavram dünyasının önemine işaret eden Mengüşoğlu, dilin kurucu özelliğinden heberli olduğunu gösterir.

Sonuç

Metin Önal Mengüşoğlu, ortaya koyduğu eserleriyle sanat ve düşünce dünyasında kendisine önemli bir yer edinmiştir. Eserlerinde ön plana çıkan vahyi perspektif, yaşamsal meseleleri anlaşılır kılıp problemleri ortadan kaldıracak bir mahiyetle ele alınmaktadır. Başta şiir olmak üzere birçok türde eserler ortaya koyan Mengüşoğlu, insanın temel meselesi olan ilahi boyutu fark ettirmeyi gaye edinen bir çaba içerisinde. Bu gayenin bir gereği olarak mücadeleci ruhunu elli yılı aşkın yazarlık hayatında hiç yitirmeyen şair/yazar, halen aynı güçle sanatsal ve düşünsel kararlılığını sürdürmektedir. Özellikle eserlerinde ön plana çıkan tevhide bilinç, sanat-düşünce ve eylem birliği, değer odaklılık, yerellik-evrensellik, estetik sınır ve eleştirelilik gibi unsurların bu yaklaşımın bir ürünü olarak ortaya konulduğu görülmektedir.

KAYNAKÇA

- Ceran, S. (2011). “Asyalı Ozanın Öykü Evreni”, Tasfiye, Y. 7, S. 31.
- Kuşçu, E, Sağlam, H. (2011). “Metin Önal Mengüşoğlu: Şiir Arazide Yazılır”, Tasfiye, Y. 7, S. 31.
- Mengüşoğlu, M. Ö. (1995a). Ben Asyalı Bir Ozan (2. bs.), Konya: Sanat Yayınları.
- Mengüşoğlu, M. Ö. (1995b). Ağabeyime Mektuplar, İstanbul: Pınar Yayınları.
- Mengüşoğlu, M. Ö. (1997). Çamurlu Bir Irmak, İstanbul: Beyan Yayınları.
- Mengüşoğlu, M. Ö. (1999). Havada Bulut Var, İstanbul: Beyan Yayınları.
- Mengüşoğlu, M. Ö. (2008). Zihni Karışıklar İçin Alışkanlık Reçetesi, İstanbul: Beyan Yayınları.
- Mengüşoğlu, M. Ö. (2010a). Düşünmek Farzdır (2. bs), İstanbul: Pınar Yayınları.
- Mengüşoğlu, M. Ö. (2010b). Bıçağa Basar Gibi, İstanbul: Okur Kitaplığı.
- Mengüşoğlu, M. Ö. (2011a). Endülüs/Espana Musulmana, İstanbul: Okur Kitaplığı.
- Mengüşoğlu, M. Ö. (2011b). Harput Şehrengizi (2. bs), İstanbul: Okur Kitaplığı.
- Mengüşoğlu, M. Ö. (2012a). Bir Kelime Mesafesi, İstanbul: Okur Kitaplığı.

Mengüşoğlu, M. Ö. (2012b). *Kalbim Mühürlenmeden* (haz. Asım Öz), İstanbul: Okur Kitaplığı.

Mengüşoğlu, M. Ö. (2014). *Anladıkça Artan*, İstanbul: Okur Kitaplığı,

Öz, A. (2011). “Usûl ve Esas: Düalist Mantığın Ötesi Örfün İhyası”, *Tasfiye*, Y. 7, S. 31.

Örs, A. (2011). “Yorgun Yoldaşların Yılmaz Savaşçısı”, *Tasfiye*, Y. 7, S. 31.

Tasfiye (2011). “Metin Önal Mengüşoğlu” *Tasfiye*, Y. 7, S. 31.